

POČÁTKY TRAMPINGU NA PARDUBICKU A CHRUDIMSKU¹⁾

Martina HALÍŘOVÁ

O tom, že tramping je jedním z fenoménů českých a slovenských subkultur svědčí řada výstav a publikací vydávaných na toto téma,²⁾ přičemž publikační činnost je podmíněna existencí jednotlivců či sdružení, které jsou v tomto směru aktivní.³⁾ Oblast Pardubicka a Chrudimska až na pár výjimek zůstává stranou badatelského zájmu. Jednou ze zmíněných výjimek je Kronika východočeského trampingu, jejímiž autory jsou osobnosti českého trampingu Stanislav Moidl, Olga Moidlová a Josef Smlsal.⁴⁾ Publikace se zaměřuje především na oblast Chrudimska, sleduje vznik osad v údolí Krkanky, v oblasti tzv. Pekla a v okolí Vrbatova Kostelce. V samém závěru knihy je pojednání o dějinách a vývoji jednotlivých osad na tomto území, zmíněny jsou některé osobnosti východočeského trampingu i fakt, že řada trampů jezdících do této oblasti pocházela z Pardubic a okolí. Zároveň chrudimští a pardubičtí trampové jezdili a jezdí na osady či vandr po celé republice, nejčastěji do okolí České Třebové, Hradce Králové, Červeného Kostelce, Chotěboře, Trutnova a Českého ráje.

1) Text vznikl v rámci výzkumu k výstavě „Letí šíp savanou“ pořádané Východočeským muzeem v Pardubicích v termínu 29. 5. – 1. 11. 2015. Kurátorkami výstavy byly Věra Doležalová a M. Halířová.

2) Většina publikací má formu článků. V roce 2013 a 2015 se trampingu věnovala dvě čísla časopisu *Dějiny a současnost* (4/2013 a 9/2015). V poslední době vznikají i monografie, např. Zdeněk MOIDL – Olga MOIDLOVÁ, *Sbírka trampských domovenek a jiných atributů*, Liberec 2015 aj.

3) Např. KOL., *Tramping na řece Jihlavě*, Ivančice 2008; Jan KRŠKO, *Meziválečný tramping na Rakovnicku*, Rakovník 2008; Rudolf KOSTELECKÝ ml., *Tramping a trampská píseň na Vltavskotýnsku. 70 let osady Samotáři*, Týn nad Vltavou 2005.

4) Stanislav MOIDL – Olga MOIDLOVÁ – Josef SMLSAL, *Kronika východočeského trampingu. Chrudimsko 1912–2008*, Liberec 2008. Nejedná se o první publikaci věnující se oblasti Chrudimska, viz Vlastimil BÁLEK, *Krajem stříbrných řek*, Chrudim 1969.

Zaměříme se zde na počátky trampingu na Pardubicku a Chrudimsku. Sami autoři Kroniky východočeského trampingu ztotožňují vznik trampingu se vznikem skautingu a uvádějí, že první trampové se v této oblasti vyskytovali již v době první světové války, kdy jezdili do lesů tzv. nadivoko, přičemž se jednalo většinou pouze o jednotlivce.⁵⁾ Z hlediska archivních pramenů je tento fakt těžko prokazatelný. Materiály týkající se trampů nalezneme ve státních institucích pouze ojediněle. Takovýmto příkladem je několik dokumentů vztahujících se k trampingu, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Chrudimi a ve Státním okresním archivu v Pardubicích. Jedná se o jednotliviny vzniklé z činnosti úřadů, ale i tyto materiály umožňují badateli vhled do vztahu k trampingu ve 30. letech 20. století.⁶⁾

Důležité prameny pro sledování vývoje trampského hnutí představují kroniky, které jsou uchovávány v jednotlivých osadách. Kronika je většinou v majetku kronikáře či šerifa osady, v některých případech je šerif zároveň kronikářem. Badateli jsou tyto dokumenty obtížněji přístupné, závisí na jednotlivci, někdy i na rozhodnutí celé osady, zda umožní zpřístupnění či zapůjčení kroniky. Autorkám výstavy „Letí šíp savanou“ se podařilo zapůjčit řadu kronik pocházejících z oblasti Pardubicka a Chrudimska. Některé kroniky jim byly poskytnuty formou skenů.⁷⁾ Lze je rozčlenit chronologicky do tří skupin, a to na kroniky vzniklé pravděpodobně koncem 30. let 20. století, např. kronika Krkanky či kronika chaty Korejda. Dále kroniky vedené od 60. let 20. století, např. kronika trampské osady STOPA či Niagára. Poslední skupinu tvoří kroniky novodobé, založené při vzniku nové osady v 90. letech 20. století, přičemž na Pardubicku se podařilo objevit dvě nové osady, které začaly fungovat až v 90. letech, a to osadu Žralok⁸⁾

5) S. MOIDL – O. MOIDLOVÁ – J. SMLSAL, *Kronika východočeského trampingu*, s. 10.

6) Státní okresní archiv (dále SOKA) v Pardubicích, Okresní úřad (dále OkÚ) Pardubice, sign. X/17 h–ch, Vodoprávní záležitosti (meliorování pozemků, hospodářské nádrže, přívozy), kart. 706; SOKA Chrudim, OkÚ Chrudim I., inv. č. 13756, Trampové – trampské boudy a chaty.

7) Autorky výstavy získaly digitální reprodukci jedné z nejstarších kronik – Kroniky údolí Krkanka, která je v současnosti v držení soukromé osoby.

8) Osada byla založena dne 9. 6. 1990, jednalo se o skupinu lidí, kteří společně jezdili na folkový festival Svojsický slunovrat, jejich hlavním působištěm byla Bradlecká Lhota. V roce 1991 získali kamarádi srub v Pusté Rybné. Údaje o osadě byly získány na základě studia osadní kroniky.

Oslovení *kamarád*, -a, m. (isl.) je běžně používáno mezi trampy, pochází nejspíš z fr. camarade, to z lat. camera (komora), tzn. pův. spolubydlící v pokoji, „starší kamarádi vždycky rádi poradí mladším kamarádům“; viz Klára PERGELOVÁ, *Trampský slang ve slovanském kontextu*, Praha 2004, s. 26 (postupová

a osadu Pod Smrkem.⁹⁾ Sami zakladatelé těchto osad uvádějí, že se jedná o ojedinělý případ. V současnosti dochází naopak k zániku osad především kvůli tomu, že zemřeli členové nemají pokračovatele.¹⁰⁾

Dochované trampské kroniky na Pardubicku a Chrudimsku jsou unikátními díly. Každá kronika je psaná ručně a kromě různých kreseb, jejichž umělecká hodnota závisí na umu kreslíře, obsahují řadu fotografií ze života na osadách. Většina fotografií je popsána nebo se k nim vztahuje text v kronice. Jedinou výjimkou je torzo kroniky, které bylo nalezeno současným šerifem údolí Pekla, a obsahuje pouze vlepené fotografie bez popisu.¹¹⁾ Ojedinělá je kronika údolí Krkanky, kde nalezneme i pohlednice s trampskou tematikou, které vydávala osada pravděpodobně ve 30. letech 20. století. Dle vzpomínek pamětníků kronika vynikala i svojí váhou, vážila několik kilogramů.¹²⁾ Součástí všech kronik jsou vlepená zvadla na potlachy,¹³⁾ ve většině kronik objevíme i PF spřátelených osad a pozvánky na sportovní akce. Úroveň textu a gramatika souvisí se vzděláním kronikáře,¹⁴⁾ to samé se týká kreseb. V kronikách nalezneme líčení okolní přírody a událostí spjatých se životem na osadách i mimo ně. Kronikáři se snaží o romantizující podání, např. „*Taková je Krkanka, přitažlivá jak žena s modrýma pohyblivýma očima, ve kterých jsme se utopili svým obdivem*“,¹⁵⁾ znát je i snaha přiblížit se dobrodružné literatuře.

Kromě kronik nalezneme informace o osadách v časopisech. V roce 1928 byl založen časopis *Tramp*, první číslo vyšlo roku 1929.¹⁶⁾ Trampský

práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií).

9) Trampská osada (dále T. O.) Pod Smrkem „Černý Delfín“ Vrbatův Kostelec vznikla na jaře v roce 2001 na břehu řeky Žejbro, na místě, kde kempovala v 70.–80. letech 20. století osada „Černý Delfín“. Osada má v současnosti 7 členů, šerifem osady je Koubis. V letech 2001–2004 měla osada pouze tzv. „přístřešek na plachtu“. V roce 2005 si postavili malý sroubek, kterému říkají „Křivulka“, ten je přístupný všem kamarádům, kteří jdou vandrem podél řeky Žejbro. Údaje o historii osady poskytl Markéta Koubová.

10) Rozhovor s Jackem Aspirinem, 15. 4. 2015.

11) Jedná se o torzo kroniky nalezené v chatě Korejda.

12) Rozhovor s Jackem Aspirinem, 15. 4. 2015.

13) *zvadlo*, -a, n. – pozvánka na trampskou akci; *potlach*, -u, m. (indián.) – slavnostní shromáždění u ohně, původně indiánská slavnost potleec (angl. potlatch); viz K. PERGELOVÁ, *Trampský slang ve slovanském kontextu*, s. 32 a 29.

14) V současné době některé osady přešly na elektronickou verzi kroniky, kterou jednou za čas vytisknou. Dle informací je tímto způsobem vedena např. kronika T. O. Zlatá řeka.

15) *Kronika Krkanky*, s. 3.

16) Časopis *Tramp* vycházel v letech 1929–1931, krátce byl obnoven v letech 1965–1971, od roku 1990 bylo vydávání časopisu definitivně obnoveno.

oddíl obsahoval časopis *Ahoj na neděli*.¹⁷⁾ Součástí časopisů byly informace ze života osad. Záleželo však na osadě, zda časopis oblesala s informací či nikoliv. Je pravděpodobné, že pardubické ani chrudimské osady do těchto časopisů příliš nepřispívaly. Naopak informace o dění na osadách nalezneme v časopise *Východočeský sport*,¹⁸⁾ kde se nacházela rubrika věnující se trampingu. Součástí časopisu byly i pozvánky na kulturní akce spjaté s trampingu, jako byl večer tramských písní, konaný roku 1932 v pardubickém Grandu.¹⁹⁾ Dalším zdrojem informací mohou být i osadní časopisy. Na Chrudimsku vycházel od roku 1947 časopis *Stříbrná řeka* a časopis *Peřeják*. Po roce 1948 přešel časopis *Stříbrná řeka* do ilegality a byl množen pomocí cyklostylu.²⁰⁾

Impulsem pro vznik trampingu nejen na Pardubicku a Chrudimsku byla jednak snaha odpoutat se od skautské organizace, jednak hledání alternativy ke skautingu, který zpočátku neměl propracovaný systém zapojení odrůstajících řadových členů.²¹⁾ Rozkvět trampingu spadá do období první republiky, v této době narůstal počet tzv. divokých skautů. Mládež hledala způsob, jak si v neděli odpočinout od městského života. Inspiraci čerpala z idealizace Divokého Západu. První známá tramská osada vznikla v roce 1918 ve Svatojánských proudech, jmenovala se Ztracená naděje.²²⁾

První doložené oficiální zprávy o trampingu na Pardubicku a Chrudimsku pocházejí z počátku 30. let 20. století. Podle těchto zpráv vznikla v roce 1922 první chata na Pardubicku, která nesla název Spray a nacházela se poblíž řeky Labe. Opuštěné boudy se v roce 1922 ujali studenti chodící se koupat do Občanské plovárny.²³⁾ Postupně byla bouda dovybavena. Před

17) *Jója z Montany se ptá redaktora a spisovatele Bohuslava Čepeláka – Irčana*, Tramp 1, 1969, s. 6.

18) Celý název časopisu zněl: *Východočeský sport. Neodvislý sportovní týdeník. Úřední list východočeské župy fotbalové výchočes. okresku čs. atletické amater. unie, české župy ČSL. U. B. A. a východočes. župy čsl. lawn-tennisové asociace východoč. aeroklubu*. Z časopisu se dochovala čísla z let 1930–1932, vycházel každý čtvrttek.

19) *Východočeský sport*, roč. III, 5. května 1932, s. 1.

20) Rozhovor s Jackem Aspirinem, 15. 4. 2015.

21) Antonín Benjamín Svojsík (1876–1938) zakladatel českého skautingu. Ke vztahu skautingu a trampingu např. Jan MAREŠ, *Zápas o dobré jméno. Skauting a tramping v první československé republice*, Dějiny a současnost, 2015, č. 9, s. 14–17.

22) K tomu Jan POHUNEK, *Kultura trampů*, in: Petr Janeček, *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*, Praha 2011, s. 65–88.

23) Občanská plovárna vznikla v Pardubicích v roce 1876 na levém břehu řeky Labe. V roce 1907 kvůli regulaci musela být přesunuta na protější břeh.

chatou vznikla malá zahrádka a prostor pro opravu lodí.²⁴⁾ Jak je vidět, od počátku byl tramping na Pardubicku spojen s řekou a vodními sporty, o čemž svědčí pozdější založení Sdružení trampských osad Pardubice.²⁵⁾ V roce 1928 stály chaty již na obou březích řeky Labe. Roku 1930 došlo ke zboření chaty Spray a skupina prvních trampů se rozdělila. Díky tomu byly postaveny další chaty v této oblasti, takže k roku 1932 zde stálo 20 chat. Ze zprávy ve *Východočeském sportu* se dozvídáme jména dalších chat a osad – Sonora, Sing, Hawai, Blue Star, Amity, Weekend, X, Stanáři.²⁶⁾ Roku 1932 byl založen spolek s názvem Sdružení trampských osad Pardubice (dále STOP). Snahou iniciátorů bylo, aby vznikla jediná organizace, která by byla uznána jako sportovní a tělovýchovná organizace působící ve městě.²⁷⁾ Je pravděpodobné, že trampové byli ke vzniku této organizace donuceni okolnostmi, v roce 1931 byl vydán tzv. Kubátův zákon,²⁸⁾ který vyhrotil diskusi o škodlivosti trampingu. To mohlo vést k situacím, kdy někteří úředníci nechtěli povolovat akce, které nebyly zaštitěny jednotnou organizací. Žádost o povolení spolku byla podána dne 24. února 1932, o tři měsíce později dne 24. května 1932 se v restauraci Řemeslnická beseda konala první valná hromada nově povoleného spolku. Schůze se účastnilo kolem padesáti osob. Prvním předsedou byl zvolen František Stoklasa, který ve funkci zůstal až do roku 1937, kdy byl předsedou zvolen Rudolf Kraus. Spolek fungoval až do roku 1940, kdy se dobrovolně rozešel. Hlavním cílem sdružení STOP bylo pořádání plaveckých závodů, závodů na lodích, soutěží v lehké atletice a volejbalových zápasů.²⁹⁾ Jako druhý cíl sdružení byla uvedena snaha dokázat, že trampové nejsou zlí lidé a že se neopíjí rumem, nýbrž vůní lesa. Z tohoto důvodu byla v časopise *Východočeský sport* roku 1932 založena rubrika Hlídka trampských osad. Členové STOPu se pravidelně scházeli každou středu v prostorách hotelu Grand a do jejich řad měla přistup veřejnost zajímající se o tramping. Zájemcům

24) *Východočeský sport*, 7. ledna 1932, s. 9.

25) Sdružení trampských osad Pardubice, čili STOP Pardubice, vzniklo roku 1932; viz SOKA Pardubice, OkÚ Pardubice, kart. 706.

26) *Východočeský sport*, 7. ledna 1932, s. 10.

27) Tamtéž, s. 9–10.

28) Jedná se o vyhlášku zemského prezidenta č. 25 z roku 1931, kterou byla vyhlášena opatření „proti výstřelkům campingu a trampingu.“ Jednalo se především o zákaz táboření osob různého pohlaví, zákaz pobíhání v nedostačném úboru, např. v plavkách, mimo vyhrazená prostranství koupališť. Viz *Zemský věstník pro Čechy 1931*, Praha 1931, s. 33.

29) SOKA Pardubice, OkÚ Pardubice, kart. 706.

o tramping nabízeli členové spolku pomoc a radu.³⁰⁾ V březnu 1932 uskutečnilo sdružení první společný potlach, který se konal na tajném místě. Sraz před odchodem proběhl v restauraci U Zlaté štiky, odkud účastníci vyrazili oslavit příchod jara.³¹⁾

Trampské osady ležící podél Labe pravidelně v Pardubicích pořádaly závody plavidel všech druhů. První závod se uskutečnil pravděpodobně v roce 1930, doloženo je až pořádání třetího ročníku v roce 1932. Závodilo se proti proudu řeky, start se nacházel v osadě Robertin. Trasa vedla přes peřeje v Úzkém, pokračovala až k ústí řeky Loučné, kde byla obrátka. Startovalo se v kategoriích maňasy,³²⁾ kajaky, kanoe, lodě píchací do 5 m a přes 5 m.³³⁾ Další zpráva o pořádání závodů pochází z roku 1935. Závody lodí a plavecké závody se v tomto roce konaly na řece Chrudimce a byly podpořeny i městem Pardubice. Proběhly dne 23. června 1935 a účastnil se jich i místní železniční pluk. Start se nacházel v místech dnešního Čechova nábreží. Plavecké závody lodí se staly tradicí, přičemž poslední zpráva o jejich konání pochází z roku 1937, kdy na Chrudimce proběhl třetí ročník, start se nacházel u železničního mostu pod Vinicí a otočka byla u Hydroelektrárny.³⁴⁾

První trampské chaty na Chrudimsku se začínají objevovat v roce 1926 v katastrech obcí České Lhotice, Křižanovice, Licibořice a Nasavrky.³⁵⁾ Nejstarší boudou, která se nacházela v zákrutu řeky pod Křižanovicemi, byla Šolišanda a jednalo se o podsadu stanu, na níž byla vyrobena střecha. V roce 1929 se významnou oblastí východočeského trampingu stává Krkanka,³⁶⁾ kde jsou stavěny chaty s originálními názvy jako Ledárna, Lišárna, Krematorium, Korejda či Sejrečkárna, což byla chata stlučená z prkýnek bedýnek od syrečků. Osadníci z Pardubic a okolí se do údolí dopravovali, jak kdo mohl, buď společně, nebo jednotlivě.³⁷⁾ V roce 1932 se v Pardubicích objevuje speciální upravené trampské vozidlo, tzv. trampská kára, jejíž majitelé nabízeli svezení na potlachech.³⁸⁾ V sobotu ráno chodili trampové

30) *Východočeský sport*, 14. leden 1932, s. 9.

31) *Východočeský sport*, 24. březen 1932, s. 10.

32) *Maňas* – malá loďka.

33) *Východočeský sport*, 14. září 1932, s. 9.

34) SOKA Pardubice, OkÚ Pardubice, kart. 706.

35) Viz SOKA Chrudim, OkÚ Chrudim I., inv. č. 13756, Trampové – trampské boudy a chaty, Zpráva Četnická stanice Okresnímu úřadu z 10. 12. 1932.

36) S. MOIDL – O. MOIDLOVÁ – J. SMLSAL, *Kronika východočeského trampingu*, s. 15.

37) *Vzpomínky Marty Burianové*, archiv autorky.

38) *Východočeský sport*, 21. července 1932, s. 9.

do práce s bagáží, která se skládala z telete,³⁹⁾ cely (nebo malého stanu), ešusu, lopatky, sekyrky a gumového přšipláště. Možností, jak se dostat na Krkanku bylo několik, vlakem do Slatiňan a pak až na Libáň pěšky přes oboru, nebo kolmo či na motorce přes Nasavrky do Hradiště, kde nechávali v hospodě „pojezdy“ a sešli do údolí, kde tábořili. „*Zpáteční cesta byla o něco hektičtější, když jsme se zdrželi, museli jsme běžet indiánským pochodem (10 m běh, 10 m chůze) a někdy se stalo, že vlak ve Slatiňanech nepočkal a šlo se až do Pardubic.*“⁴⁰⁾ Střediskem chrudimských a pardubických trampů se stala Admirálská krčma na Slavici, jinak známá jako U Spurných. Hospoda byla místem soutěží, potlachů a výstav. Volil se zde osadní šerif a konaly se osadní soudy. U spolumajitelky podniku byla uložena Smolná kniha Krkanky.⁴¹⁾

Až do roku 1932 bylo soužití obyvatel okolních obcí a trampů bezkonfliktní. Trampové si pronajímali pozemky pro své chaty od místních obyvatel a od okolních obcí.⁴²⁾ Již jmenovaný Kubátův zákon vydaný roku 1931 vedl ke zkomplikování vztahů, protože se úřady snažily přísněji dodržovat normy stanovené zákony týkající se pohybu v lesích.⁴³⁾ Z následujícího roku 1932 pocházejí první dochované stížnosti týkající se pohybu trampů v údolí Krkanky. Autorem stížností je Sportovní rybářský klub v Nasavrkách, který upozorňuje na „*nepřistojné chování se trampů podél řeky Chrudimky se pohybujících.*“⁴⁴⁾ Klubu vadí, že trampové chytají do konví potěr, který se nehodí ke kuchyňské úpravě. Dále uvádí, že nejen členové klubu, ale i náhodný turista procházející údolím Chrudimky je napadán a obtěžován „*uličnickým pokřikováním neukázněných živlů, titulován pad'ourem, a vůbec v provozování svého sportu zkracován.*“⁴⁵⁾ Předsednictvo klubu požadovalo po obecním úřadu, aby trampování bylo hlavně na obecních pozemcích

39) *Tele, -te*, n. je vojenská torna s víkem z telecí kůže. Klára PERGELOVÁ, *Trampský slang ve slovanském kontextu*, s. 30.

40) *Vzpomínky Marty Burianové*, archiv autorky.

41) *Kronika T. O. Peklo*, elektronická verze, s. 12. Kopie Smolné knihy se nachází v soukromých rukou.

42) SOKA Chrudim, OkÚ Chrudim I., inv. č. 13756, Trampové – trampské boudy a chaty.

43) K soužití trampů a vlastníků pozemků viz Jan KRŠKO, *Do lesa na povolení? Trampové tváří v tvář vlastníků pozemků, lesnímu personálu a ochranářům*, Dějiny a současnost, 2015, č. 9, s. 10–13.

44) SOKA Chrudim, OkÚ Chrudim I., inv. č. 13756, Trampové – trampské boudy a chaty, Dopis adresovaný Obecnímu úřadu v Českých Lhoticích, 6. února 1932.

45) Tamtéž.

omezeno a v případě povolení, aby se přihlíželo ke společenskému a sportovnímu taktu každého jednotlivce.⁴⁶⁾ O celou záležitost se začal zajímat i Okresní úřad v Chrudimi, který adresoval Obecnímu úřadu v Českých Lhoticích dotaz týkající se trampingu. Obecní úřad potvrdil, že lesy v okolí obce jsou „navštěvovány skauty různých charakterů a působí nepřístojnosti v lesích, na polích, ve vesnicích, kde zpívají oplzlé písničky před malými školními dětmi, dále v hostincích o zábavách.“⁴⁷⁾ Z dopisů je patrné, že si úřady ještě neosvojily používání slova tramp. Místo toho užívají slovo skaut (přičemž rozlišují mezi organizovanými a neorganizovanými skauty), či sousloví divoký skaut a v některých případech skaut – tramp. Součástí dopisu je žádost, aby okresní úřad proti trampům zakročil. Okresní úřad okamžitě podal odpověď, která obsahovala radu, jak postupovat. Připomenul obecnímu úřadu, že skauti nebo trampové jsou povinni vždy zažádat o povolení vlastníka pozemku a že se musí jako cizinci hlásit na příslušném obecním úřadu. Táborníci bez povolení mohou být udáni a potrestáni pro přestupek polního či lesního pychu a neohlásí-li pobyt v obvodu obce, lze je potrestat za přestupek ohlašovacích předpisů. Chytají-li ryby do košů nebo na udice, je potřeba je identifikovat a oznámit pro přestupek rybářského zákona, případně pro krádež. Stejně přestupují-li honební zákon nebo zbrojní patent. Pokud táborníci páchají jiné nepřístojnosti, jako pokřikování na chodce, rušení nočního klidu ve vesnicích, je třeba je zjistit a podle druhu přestupku potrestat obecním senátem nebo ohlásit. Zároveň okresní úřad upozornil zastupitelstvo, že těm, kteří se slušně chovají a dodržují předpisy, nemůže úřad zakázat táboření.⁴⁸⁾ Je patrné, že se Okresní úřad v Chrudimi o trampy zajímal, protože podal podnět na četnickou stanici v Nasavrkách, aby vyslala do terénu své muže, kteří zjistili, že u řeky Chrudimky od Pekel až ke Spáleníšti přibýlo několik nových tramských chat. Trampové podle četníků divokým tábořením znemožňují ostatním vrstvám nerušený pobyt a zotavení v přírodě. Vinu na rozkvětu trampingu podle četnické stanice nesou především majitelé pozemků, kteří je pronajímají neznámým osobám k táboření nebo postavení chaty. Doba trvání smlouvy se většinou pohybuje kolem šesti let a majitel za pronajatý pozemek dostává mezi 50–75 Kč za rok. Četnická stanice nejvíce kritizovala to, že majitelé pozemků často neví, kolik osob se v jedné chatě bude zdržovat. V obvodě jsou některé

46) Tamtéž.

47) SOkA Chrudim, OkÚ Chrudim I., inv. č. 13756, Trampové – tramské boudy a chaty, Dopis Okresnímu úřadu v Chrudimi od Obecního úřadu v Českých Lhoticích, 8. února 1932.

48) Tamtéž, Odpověď z Okresního úřadu, 17. února 1932.

trampské chaty, kde je umístěno 6 postelí a obývá je až 15 osob, avšak ne najednou, nýbrž střídavě. Zároveň majitelé zapomínají omezit ve smlouvě délku táboření, a tak trampové mohou tábořit nepřetržitě, a to i v zimě. Zimní táboření je příčinou častých krádeží dřeva.⁴⁹⁾ V případě krádeží dřeva vyšetřující strážmistr rozlišuje mezi místními chudými, kteří sbírají v lese suché kletší, a trampy, kteří v zimě dřevo nekupují, nýbrž kradou přímo z metrů. Podle četníků si na stanici stěžovali i majitelé pozemků, že trampové kradou brambory, zeleninu a ovoce. U jedné z chat bylo nalezeno i peří z oškubaných slepic, což nasvědčuje tomu, že i slepice jsou kradeny. Důkazy o jednotlivých krádežích nejsou v dopise uvedeny, a tak je otázkou, zda se nejedná o určitou předpojatost autora zprávy vůči trampům, protože součástí zprávy je i stížnost na obtížnou bezpečnostní službu četnické stanice. Strážníci musejí konat službu v terénu podél řeky Chrudimky ze soboty na neděli a z neděle na pondělí, kdy skauti a trampové táboří, aby zamezili krádežím. Podle velitele četnické stanice je pátrání po případných pachatelích obtížné, protože pachatelé pochází z řad trampů, kteří třeba až z Pardubic v noci do chaty přijdou, aby krádež provedli. Kromě krádeží ohrožují trampové lesy topením v chatách, ze kterých vyčnívá roura, kterou je odváděn kouř z kamen a plameny šlehají až na stromy. V případě sucha hrozí vypuknutí požáru. Podle lesního zákona se nesměly lesy používat jinak než k pěstování dříví, proto vyzvala četnická stanice okresní úřad, aby nařídil odklizení chat.⁵⁰⁾ Odklizení chaty se týkalo dvou osob, a to Bohumila Loudy, obchodního příručího ze Srnojeda a Jaromíra Staňka, žáka II. ročníku hospodářské školy v Chrudimi. Úřad vyřešil záležitost šalamounsky. Jaromíru Staňkovi rozkázal boudu odstranit a Bohumilu Loudovi bylo zakázáno v chatě topit.⁵¹⁾ Zda skutečně došlo k odstranění chaty, prameny neuvádějí, je uveden pouze souhlas postižené osoby se zbouráním.

Situace v oblasti Krkanky a Pekla vygradovala předvoláním pěti trampů k výsledku podezřelých z krádeže pařezů, a to Jindřicha Řehoře, obchodního příručího, narozeného 1. března 1914 v Pardubicích; Josefa Morávka, obchodního příručího, narozeného 18. listopadu 1912 v Trhové Kamenici; Ladislava Stojana elektrotechnického učně, narozeného 30. ledna 1914 v Pardubicích; Pavla Duška instalatéra, narozeného 25. února 1911 v Semtěši u Časlavi a Jana Jirouta malíře pokojů, narozeného 14. března 1911

49) Tamtéž, Zpráva Četnické stanice v Nasavrkách č. 11 Okresnímu úřadu, únor 1932.

50) Tamtéž.

51) Tamtéž, Okresní úřad v Chrudimi starostovi v Křižanovicích, dopis ze dne 8. dubna 1932.

v Pardubicích. Všichni podezřelí jsou v protokolech uvedeni jako nemajetní a bydlící v Pardubicích. Ačkoli každý z předvedených vypovídal zvlášť, ve svých výpovědích se shodli. Svorně uvedli, že chatu postavili v měsíci září roku 1931 bez povolení obce Hradiště a na pozemku jim umožnil stavět jeho majitel, rolník Zdražil z Hradiště. Četníci se jich dotazovali na vlastnictví zbraní, které všichni zamítli, a upozornili je na stížnosti na hulákání v lesích. Každý z vyslýchaných uvedl, že trampové v lese nehulákají, ale zpívají trampské písně.⁵²⁾ Z kroniky T. O. Peklo víme, že se někdy trampové mohli dostat do konfliktu i se sedláky, přes jejichž pozemek chodili na osadu.⁵³⁾ Nicméně většinou bylo soužití místních obyvatel s trampy klidné a oboustranně výhodné.

Je zajímavé, že stížnosti na trampy pochází z let 1931–1932. Později se již žádné neobjevují. Je pravděpodobné, že kromě zemské vyhlášky stojí za výše zmíněnými podanými stížnostmi určité obavy ze strany veřejnosti spojené s nárůstem počtu chat v oblasti Krkanky. Ze záznamů v kronice Krkanky vyplývá, že v roce 1930 stály v oblasti dvě chaty, roku 1931 bylo postaveno 5 chat a následujícího roku dalších pět. Když si uvědomíme, že každá chata měla průměrně 5–6 obyvatel, dojdeme k počtu kolem 60 osob, které se v údolí volně pohybovaly. V případě pořádání potlachy se mohl tento počet zdvojit či ztrojnásobit. Pohyb takového počtu neznámých osob nese určitá rizika a obavy místních obyvatel jsou spojené s možností poškození lesa či řeky. Je možné, že reakce veřejnosti trampy zaskočila a stali se opatrnější, co se týče výstavby nových přístřešků, neboť v roce 1933 vznikly v údolí pouze dvě nové chaty a následujícího roku jsou zmíněny tři novostavby.⁵⁴⁾ Snížení výstavby neznameno pokles trampských aktivit v oblasti. Nesmíme zapomenout, že řada trampů v této době praktikovala stanaření či spaní pod širákem a chata představovala pouze zázemí, kde bylo možno si usušit mokré oblečení.⁵⁵⁾ Sami trampové se počátkem 30. let museli vyrovnávat s vlnou nových přistěhovalců do údolí, kdy se chaty stávaly v době jejich nepřítomnosti útočištěm nezaměstnaných osob bez přístřeší. Jediným řešením, jak nevíтанé hosty vyhnat bylo zbourání chaty nebo přesunutí se do jiné oblasti. Razantní řešení v podobě zbourání chaty jménem Mona Lisa zvolili osadníci z Pekla, kteří materiál z chaty nabídli pro dostavbu verandy chaty Hawajáda.⁵⁶⁾

52) Tamtéž, Protokol sepsaný u městského policejního úřadu v Pardubicích dne 11. března 1932.

53) *Kronika T. O. Peklo*, nedat., elektronická verze s. 1.

54) *Kronika Krkanky*, s. 9–10.

55) *Vzpomínky Marty Burianové*, archiv autorky.

56) *Kronika T. O. Krkanka* 2, sken, s. 7.

Ze zpráv četnické stanice se dozvídáme o sociálním původu trampů. Většina pocházela z dělnických vrstev, někteří byli studující odborných škol či úředníci a někteří byli nezaměstnaní. Bohužel ani z úředních dokumentů, ani z kronik se nedozvídáme, jak trampové na „pronásledování“ ze strany úřadů a stížnosti reagovali. Víme, že se ve svém tisku bránili různým nařčením, ale jestli tuto obranu reflektovala i veřejnost či státní úřady, nevíme.

Způsobem obrany proti nařčením mohlo být pořádání představení s trampskou hudbou. Pardubické osady uspořádaly koncert trampské hudby již roku 1932 a osady z oblasti Krkanky pořádaly od roku 1933 v Chrudimi Na Sklepích soutěže a večery trampských písní.⁵⁷⁾ Můžeme říci, že trampská hudba v této době byla již etablovaným žánrem. Ve třicátých letech nastal rozmach trampské písně, kdy vedle sentimentálních a žertovných témat začala být reflektována i společenská situace. Mezi osadníky Krkanky najdeme skladatele, jejichž písně se zpívají dodnes jako Zdeša Mencl či Zdeněk Šukal – Šakal z osady OZOV.⁵⁸⁾ Významnou skupinou pocházející z námi sledované oblasti, byla Pětka Ztracené stopy z Krkanky (J. Vaněk, Z. Mencl, V. Pospíšil – Kivi, G. Coufal – Keypr a J. Pros – Šnek). Roku 1941 se skupina účastnila soutěže trampských pěveckých sborů pořádané pražskou sportovní osadou Urgan, kde v konkurenci 14 sborů získala 2. místo. Nejvíce byly ceněny písně Zdeši Mencla Údolí a Peřej.⁵⁹⁾

V roce 1935 došlo v oblasti Krkanky a Pekla k novému rozkvětu výstavby chat. Trampové se od tohoto roku nemuseli bát represe ze strany úřadů, neboť nařízením Nejvyššího správního soudu byl v květnu zrušen Kubátův zákon.⁶⁰⁾ Život na osadách se plně rozvinul a byly pravidelně pořádány sportovní a pěvecké soutěže. Některé osadní soutěže byly inspirovány blízkým okolím, např. se jezdil cyklistický závod terénem inspirovaný motocyklovým závodem Zlatá přilba. Nejaktivnější v pořádání akcí byla osada Hawajáda, založená roku 1931, která pořádala své akce i v období protektorátu.⁶¹⁾

Ani světová válka nezamezila trampům pokračovat v jejich aktivitách. V kronikách nacházíme zprávy o pořádání sportovních akcí a o oslavách výročí osad. Objevují se později vlepená parte kamarádů, kteří se zapojili do odboje. Trampský život se omezil, ale nezastavil.

57) *Kronika T. O. Peklo*, sken, s. 2.

58) Tamtéž. OZOV – Osada zatoulaných ostrov vyděděných vznikla roku 1931, viz *Kronika Krkanky*, s. 9.

59) *Kronika T. O. Krkanka*, s. 28.

60) S. MOIDL – O. MOIDLOVÁ – J. SMLSAL, *Kronika východočeského trampingu*, s. 11.

61) *Kronika Krkanky*, s. 23 an.

Závěrem lze říci, že stíhání trampingu ze strany úřadů ve 30. letech se minulo účelem, naopak vedlo k rozšíření trampingu tou měrou, že koncem třicátých let se z trampingu stala módní záležitost ztotožňovaná se sportovní aktivitou a svobodou. Ačkoliv v pozdějších letech byli trampové pronásledováni a zatýkáni, nepodařilo se státním orgánům hnutí zlikvidovat. Trampové představovali svobodomyslný prvek, který byl socialistickými výchovnými institucemi zesměšňován a démonizován.⁶²⁾ Přesto byl mnohými vyhledáván jako alternativa života. Od devadesátých let 20. století lze sledovat postupný pokles počtu členů tramského hnutí. Odchází generace, která zažila počátky trampingu ve 20. letech a generace, která trampovala v dobách komunismu, stárne a v některých lokalitách nenachází pokračovatele. Dochází k zániku některých osad nebo k jejich přesunu, protože noví majitelé lesa nesouhlasí s trampováním na jejich pozemku. Z uvedených důvodů jsou důležité iniciativy vedoucí ke zdokumentování tramského hnutí.

Obr. 1: Střediskem chrudimských a pardubických trampů na Krkance se stala Admirálská krčma Na Slavici, jinak známá jako U Spurných. Zde se konaly soutěže, potlachy, výstavy, volby šerifa i osadní soudy.

62) Z vlastních vzpomínek autorky.

Obr. 2: Trampské chaty v údolí Krkanky, 30. léta 20. století.

Obr. 3: Chata Šolišanda postavená roku 1927 pod Křižanovicemi.

Obr. 4: Pardubičtí trampové pod vlajkou Klubu turistů vodáků – KTV při sjezdu řeky Váh, 1933.

Obr. 5: Pětka Ztracené stopy z Krkanky (J. Vaněk, Z. Mencl, V. Pospíšil – Kivi, G. Coufal – Keypr a J. Pros – Šnek). V konkurenci 14 sborů získali 2. místo na Velké soutěži trampských pěveckých sborů v Národním domě v Praze na Vinohradech, 1941.

Obr. 6: Skladatel Zdeša Měněl, člen Pětky Ztracené stopy, konec 30. let 20. století.

Obr. 7: Leták inzerující volbu šerifa Krkanky, 1942–1943.

THE BEGINNINGS OF TRAMPING IN THE PARDUBICE AND CHRUDIM REGIONS

The paper discusses the origins of tramping in the Pardubice and Chrudim Regions. It analyzes sources regarding the tramp movement in the area. The article focuses on the first camps and monitors their activities in the region. It also mentions the problematic coexistence of tramps and non-tramps following the so-called Kubát Act and the improved situation after its abolition. It seeks the causes of escalation of the situation and using specific cases it shows tramps' arguments against accusations from the public.

